

9.8.2023

Dnro:872 /D.a.3/2023

Valtioneuvoston kanslia
Snellmanninkatu 1A
PL 23
00023 Valtioneuvosto
sarita.nieminen(at)gov.fi

Viite: Valtioneuvoston kanslian kirjallinen kuulemispyyntö hallituksen tiedonantoa varten 27.7.2023

Asia: Saamelaiskäräjien vastaus kuulemispyyntöön hallituksen tiedonannosta yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömän edistämiseksi Suomalaisessa yhteiskunnassa

Asian tausta

Hallituksen nimittämä työryhmä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömän edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa, on toimittanut Saamelaiskäräjille kirjallisen kuulemispyynnön. Kuulemispyynnössä on pyydetty vastaamaan lyhyesti seuraaviin kysymyksiin, jotka liittyvät Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelman sisältöön ja toteuttamiseen:

- 1) Mitkä ovat mielestänne Yhdenvertainen Suomi -ohjelman kolme keskeisintä tavoitetta, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota?
- 2) Mitkä ohjelman toimenpiteistä ovat olleet mielestänne erityisen hyödyllisiä?
- 3) Mitä muita asioita haluaisitte nostaa esille yhdenvertaisuuden, syrjimättömyyden ja tasa-arvon edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa?
- 4)

Saamelaiskäräjien vastaukset

- 1) Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kaikki ohjelman tavoitteet ovat saamelaisten kannalta tärkeitä ja usein myös toisiinsa liittyviä, limittyneitä. Esimerkiksi osana turvallista arkea on oikeus käyttää omalla kielellä oman kulttuurin mukaisia palveluita, ja siihen tarvitaan tukea, tietoisuutta sekä riittävää tahtoa positiivisen, perusoikeusmyönteisen laintulkinnan ja asenteiden kautta myös kunnilta, valtiolta ja muilta yhteiskunnallisilta toimijoilta. Esimerkiksi saamenkielisen nuorisotyön osalta on tärkeää, että saamelainen nuorisotyöntekijä osaa kohdata syrjintää kohtaavan saamelaisnuoren kulttuuritaustan tuntien ja ymmärtäen.
- 2) Vain yksi toimenpiteistä (nro 16), koskettaa spesifisti saamelaisia. Pilottityöpaja oli hyödyllinen, mutta jatkon varmistamiselle tarvitaan rahoitus. Nyt kyseessä olevan kaltaisessa työssä työn jatkuvuus ja pitkäjänteisyys olisivat erityisen tärkeitä tekijöitä, koska ihmisten asenteet ovat yhdenvertaisuuden, syrjimättömyyden ja tasa-arvon edistämisen kannalta pohjimmiltaan eniten vaikuttavia tekijöitä ja asenteet muuttuvat yleensä hitaasti. Saamelaisten kannalta on tärkeää on olla mukana suuremmissa kokonaisuuksissa, mutta suurissa kokonaisuuksissa saamelaisten asiat jäävät useimmiten katveeseen. Tähän varmasti vaikuttaa

myös tiedonpuute, mutta tärkeää olisi joka tapauksessa valmistella erityisesti saamelaisia koskettavia toimenpideohjelmia.

- 3) Suurimpana haasteena saamelaisten kannalta on yhteiskunnallinen, heikko tietopohja saamelaiskulttuurista ja saamelaisten oikeuksista. Tiedonpuutteen takia usein ei edes tunnisteta saamelaisten kohtaamaa rasismia ja syrjintää, tai osata puuttua siihen. Tämä korostuu esimerkiksi saamelaisten oikeuksien toteutumisessa ja saamelaisten kohtaamassa vihapuheessa. Tähän liittyen hyvänä esimerkkinä ovat saamelaisten perinteisten elinkeinojen asemaan liittyvä muun maankäytön ehdoilla tapahtuva yhteiskunnallisen päätöksenteko ja viranomaislupien käsittely. Näiden asioiden yhteydessä on lähes poikkeuksetta niin, että muiden kuin saamelaisten tahojen taloudelliset intressit ohittavat saamelaisten perustuslailliset oikeudet. Tällainen toiminta on luonteeltaan hyvin perustavanlaatuisia rakenteellista syrjintää ja vaikuttaa saamelaisten asemaan erityisen voimakkaasti muun muassa heikentämällä yhteisöjen elinvoimaa sekä perinteisten elinkeinojen asemaa ja houkuttelevuutta nuorten valitessa tulevia ammattejaan ja asuinpaikkaansa. Näin kaukaisilta ja välillisiltä pintapuolisesti vaikuttavat skenaariot vaikuttavat viime kädessä voimakkaasti saamelaisen yhteiskunnan ja väestön rakenteisiin ja sulautumiseen pääväestöön ja sitä kautta vähitellen perustuslailla suojatun kulttuurin katoamiseen. Tämän kaltaisten asetelmien syntymiseksi ja estämiseksi olisi hallituksen syytä nostaa Saamelaiskulttuurin elinvoimaisuuden turvaaminen ja kehittyminen yhdeksi keskeiseksi osaksi nyt kysymyksessä olevaa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseen keskittyvää työtä. Lisäksi Saamelaiskäräjät näkee hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset saamelaiskäräjälain uudistamisesta ja totuus- ja sovintokomission työn jatkamisesta erittäin tarpeellisiksi toimiksi, jotka ovat omiaan vahvistamaan saamelaisten luottamusta valtioon ja edistämään siten hyviä väestösuhteita sekä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden toteutumista.

Leo Aikio
II varapuheenjohtaja

Kalle Varis
lakimiessihteeri

(Lausunnosta päätti varapuheenjohtaja 9.8.2023)